

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 października 2010 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

w składzie:

Przewodniczący: SSO Bogdan Gierzyński

Protokolant: asystent sędziego Agnieszka Spurek

po rozpoznaniu w dniu 11 października 2010 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa W. C.

przeciwko (...) SA w W.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

I. Uznaje za niedozwolone i nakazuje zaniechanie stosowania (...) SA w W. w umowach z konsumentami postanowień wzorca umowy o treści:

a) „Zabezpieczeniem spłaty kredytu są: ubezpieczenie z tytułu pakietowego ubezpieczenia na wypadek odmowy ustanowienia hipoteki przez 3 pierwsze miesiące kredytowania. Ubezpieczenie ulega przedłużeniu na okres kolejnych 9 miesięcy o ile kredytobiorca nie przedłoży w terminie 3 miesięcy od wypłaty kredytu/1 transzy odpisu z KW nieruchomości w z wpisem hipotecznym na rzecz Banku na 1 miejscu i niezawierającego obciążeń niezaakceptowanych przez Bank. Kredytobiorca upoważnia Bank do wznowienia ubezpieczenia na kolejne okresy 9 – miesięczne i doliczenia składki w wysokości 0,9% w trybie podwyższenia bieżącego salda kredytu.”

b) „Bank zastrzega sobie prawo zmiany Tabeli Prowizji i Opłat w zakresie obowiązywania umowy kredytu, jeżeli wystąpi przynajmniej jedna z powyższych przyczyn:

- zmiana parametrów rynkowych, środowiska konkurencji, przepisów prawa, w szczególności przepisów podatkowych i rachunkowych, stosowanych w sektorze bankowym,

- zmiana poziomu inflacji bądź innych warunków makroekonomicznych,

- zmiana zakresu i/lub formy realizacji określonych czynności i usług,

- zmiana wysokości kosztów operacji i usług ponoszonych przez Bank oraz zmiany organizacyjne i technologiczne Banku,

- dostosowanie się do najlepszych krajowych i międzynarodowych praktyk bankowych.”

c) „Ochrona ubezpieczeniowa kontynuowana jest w dalszych ratach trwania umowy ubezpieczeniowej, jeżeli przed upływem okresu ubezpieczenia kredytobiorca nie złoży pisemnego oświadczenia o rezygnacji z ochrony ubezpieczeniowej.”

d) „Kredytobiorca wyraża zgodę, aby wszelkie koszty i opłaty związane z Programem (...)w trakcie uczestnictwa w Programie, były doliczane do kwoty kredytu w trybie podwyższenia bieżącego salda kredytowego, a w przypadku ubezpieczenia nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych do raty kredytu.”

II. Umarza postępowania w zakresie klauzuli:

„Kredytobiorca wyraża zgodę na uczestnictwo w Programie (...) w ramach ubezpieczeń:

a) ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej w życiu codziennym - wysokość składki za pierwszy rok ubezpieczenia wynosi (...)złotych polskich.”

III. Oddala powództwo w pozostałej części.

IV. Zasądza od (...) SA w W. na rzecz W. C. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia) tytułem kosztów zastępstwa procesowego, znosząc pozostałe koszty z tego tytułu między stronami.

V. Nakazuje pobranie Kasie Sądu Okręgowego w Warszawie kwoty 600 zł (sześćset) tytułem stałej opłaty sądowej od pozwu, od której powód był zwolniony z mocy prawa.

VI. Zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt pozwanego.

/-/ SSO Bogdan Gierzyński

Na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 11 października 2010 r., Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 14 lipca 2011 r. sygn. akt VIA Ca 74/11

1. zmienia zaskarżony wyrok częściowo to jest w punkcie I b i I c w ten sposób, że oddala powództwo o uznanie za niedozwolone postanowień wzorca umowy pozwanego (...)S.A. w W. opisanych w powyższych punktach oraz w punkcie IV w ten sposób, że znosi wzajemne między stronami koszty postępowania;

2. w pozostałym zakresie apelację oddala;

3. znosi między stronami koszty postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt XVII AmC 728/09

UZASADNIENIE

Powód W. C. zam. w C. pozwem z dnia 4 czerwca 2009 r. wniósł o uznanie za niedozwolone i zakazanie pozwanemu (...)SA z siedzibą w Ł. wykorzystywania w umowach z konsumentami postanowień wzorca umownego stosowanego przez pozwanego przy wykonywaniu działalności gospodarczej o treści:

1. „Zabezpieczeniem spłaty kredytu są: Ubezpieczenie z tytułu pakietowego ubezpieczenia na wypadek odmowy ustanowienia hipoteki przez 3 pierwsze miesiące kredytowania. Ubezpieczenie ulega przedłużeniu na okres kolejnych 9 miesięcy, o ile Kredytobiorca nie przedłoży w terminie 3 m-cy od wypłaty kredytu/I transzy odpisu z KW Nieruchomość z wpisem hipoteki na rzecz Banku na pierwszym miejscu i niezawierającego obciążeń niezaakceptowanych przez Bank. Kredytobiorca upoważnia Bank do wznowienia ubezpieczenia na kolejne okresy 9 miesięczne doliczenia składki w wysokości 0.9% w trybie podwyższenia bieżącego salda kredytu”, (§ 3 ust. 2 Umowy kredytu hipotecznego).

2. „Zabezpieczeniem spłaty kredytu są: Ubezpieczenie od ryzyka utraty wartości nieruchomości przez okres 5 lat od dnia uruchomienia kredytu, z tym, że Bank ma prawo przedłużyć do ubezpieczenie na własny koszt” (§ 3 ust. 5 Umowy kredytu hipotecznego).

3. „Zabezpieczeniem spłaty kredytu są: Ubezpieczenie spłaty kredytu na wypadek śmierci lub trwałej niezdolności do pracy w (...) na (...)S.A. przez okres pierwszego roku kredytowania” (§ 3 ust. 6 Umowy kredytu hipotecznego).

4. „Ochrona ubezpieczeniowa kontynuowana jest w dalszych latach trwania umowy ubezpieczeniowej, jeżeli przed upływem okresu ubezpieczenia Kredytobiorca nie złoży pisemnego oświadczenia o rezygnacji z ochrony ubezpieczeniowej” (§ 19 ust. 3 Umowy kredytu hipotecznego).

5. „Kredytobiorca wyraża zgodę, aby wszelkie koszty i opłaty związane z Programem (...)w trakcie uczestnictwa w Programie, były doliczane do kwoty kredytu w trybie podwyższenia bieżącego salda kredytowego, a w przypadku ubezpieczenia nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych do raty kredytu” (§ 19 ust. 6 Umowy kredytu hipotecznego).

6. „Bank zastrzega sobie prawo do zmiany Tabeli Prowizji i Opłat w okresie obowiązywania umowy kredytu, jeżeli wystąpi przynajmniej jedna z poniższych przyczyn:

- zmiana parametrów rynkowych, środowiska konkurencji, przepisów prawa, w szczególności przepisów podatkowych i rachunkowych, stosowanych w sektorze bankowym,

- zmiana poziomu inflacji bądź innych warunków makroekonomicznych,

- zmiana zakresu i/lub formy realizacji określonych czynności i usług,

- zmiana wysokości kosztów operacji i usług ponoszonych przez Bank oraz zmiany organizacyjne i technologiczne Banku,

- dostosowywanie się do najlepszych krajowych i międzynarodowych praktyk bankowych” (§ 15 ust. 5 Umowy kredytu hipotecznego).

Zdaniem powoda zakwestionowane postanowienia są sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają uzasadnione interesy konsumentów, a zatem stanowią niedozwolone klauzulę umowne w rozumieniu art. 385 1 § 1 k.c. Powód wskazał, że postanowienie z punktu pierwszego pozwu w bezprawny sposób przewiduje konieczność ponoszenia przez powoda kosztów ubezpieczenia na wypadek odmowy ustanowienia hipoteki, pomimo, iż zabezpieczenie to ma przecież służyć ochronie interesu banku w przypadku odmowy ustanowienia hipoteki na konsumenta. Podkreślił, iż sprzeczne z prawem jest również nakładanie na konsumenta obowiązku ponoszenia kosztów przedłużenia ubezpieczenia na okres 9 miesięcy, podczas, gdy po dostarczeniu przez konsumenta odpisu z księgi wieczystej brak jest po temu jakiegokolwiek uzasadnienia ekonomicznego i prawnego. Powód zaznaczył również, iż bezpodstawnym jest narzucanie przez Bank formy ponoszenia przez powoda kosztów ubezpieczenia poprzez doliczenie ich do salda kredytu.

W ocenie powoda postanowienie z pkt. drugiego pozwu dodatkowo ustanawia niezamierzonymi i nieuzasadnioną konieczność ponoszenia przez konsumenta kosztów ubezpieczenia przez okres 5 lat, co nie znajduje żadnego uzasadnienia prawnego czy ekonomicznego.

Odnośnie zapisu z pkt. 3 pozwu powód wskazał, że postanowienie to wypełnia przesłanki z art. 385 3 pkt. 7 k.c., zgodnie z którym niedozwoloną klauzulą nakładającą na konsumenta obowiązek zawarcia umowy ubezpieczenia na wypadek śmierci lub trwałej niezdolności do pracy nie związanej bezpośrednio z umową zawierającą kwestionowane postanowienie jaką jest umowa kredytu hipotecznego. Wskazał, iż umowa kredytu jest umową rodzajowo różną od umowy ubezpieczenia i obowiązek jej zawarcia (w dodatku na okres jednego roku) nie znajduje uzasadnienia.

Odnośnie postanowienia z pkt. czwartego pozwu powód wskazał, iż wymienione przez Bank przyczyny stanowiące podstawę zmiany opłat i prowizji mają charakter ogólny i nieokreślony jak np. określenie dotyczące

„zmiany parametrów rynkowych”. Ponadto jako nieuzasadnione wskazał podwyższanie opłat wynikające ze zmian „organizacyjnych i technologicznych Banku” jako zależnych wyłącznie od woli strony pozwanej.

Postanowienie z pkt. piątego pozwu stanowi w ocenie powoda formę „milczącego akceptu” nie przewidzianą przez polskie prawo w relacji „przedsiębiorca – konsument”.

Postanowienie z pkt. szóstego pozwu przewidujące konstrukcję doliczania ubezpieczenia do kwoty kredytu powoduje wzrost obciążenia powoda dodatkowymi kosztami (odsetkami) związanymi z formą kredytowania – skutkiem doliczenia wartości ubezpieczenia do umowy obciążenia powoda związane z kredytem znacznie wzrosły – a Bank uzyskiwał dodatkowe przysporzenie majątkowe na skutek konieczności zapłaty przez powoda odsetek od kwot poniesionych na ubezpieczenie. Konsument nie miał żadnej realnej możliwości wpływu na formę rozliczenia narzuconą w umowie. Powód powinien mieć zagwarantowaną możliwość wyboru sposobu uregulowania ubezpieczenia związanego z umową.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu powyższego pozwany wskazał, że powód podał nieprawdę twierdząc, iż przedmiotowa umowa mogła być zawarta wyłącznie na warunkach określonych w załączonej do pozwu umowie. Wskazał, że część zakwestionowanych zapisów została z powodem uzgodniona indywidualnie a powód dobrowolnie przystąpił do szeregu wybranych przez siebie ubezpieczeń. Wskazał również, iż kwestionowane postanowienia nie są sprzeczne z dobrymi obyczajami i nie naruszają w sposób rażący interesów konsumentów.

Odnosnie postanowienia z pkt. pierwszego pozwu wskazał, że ubezpieczenie pakietowe określane w umowie jako „ubezpieczenie od odmowy wpisu hipoteki” udzielane przez (...) SA nie dotyczy tylko odmowy wpisu hipoteki. Przedmiotem ubezpieczenia są koszty ochrony prawnych interesów Ubezpieczonego w związku z zaistnieniem zdarzenia ubezpieczeniowego (§ 3 pkt. 1 Warunków (...)) Zdarzeniem ubezpieczeniowym jest nie tylko odmowa wpisu hipoteki ale także ujawnienie się wad fizycznych bądź naruszenie posiadania (§ 2 pkt. 7 Warunków (...)).

Powód złożył deklarację przystąpienia do tego ubezpieczenia oraz oświadczył, iż zapoznał się z jego warunkami. Zatem twierdzenie powoda, że po wpisaniu hipoteki nie ma podstaw do kontynuacji ubezpieczenia nie jest zasadne, skoro po wpisaniu hipoteki ochrona ubezpieczeniowa w zakresie pozostałych zdarzeń ubezpieczeniowych nadal trwa. Wskazał również, iż ubezpieczenia są powszechnym sposobem zabezpieczania kredytów, zaś ich koszty ponoszą kredytobiorcy. Fakt ten potwierdza choćby brzmienie ustawy z dnia 20 lipca 2001r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. z 2001 r., Nr 100, poz. 1081 z późn. zm.), która w szeregu zapisach odnosi się do tych kosztów (np. art. 7 ust. 1 pkt. 4, art. 15 ust. 3 ustawy). Ustawodawca przewidując w ustawie o kredycie konsumenckim koszty ubezpieczenia usankcjonował fakt, że zapłata za kredyt oznacza nie tylko opłaty na rzecz kredytobiorcy, ale koszty pojmowane szerzej, również jako świadczenie na rzecz osoby trzeciej związane z kredytem (ubezpieczyciela). Możliwość obciążania kredytobiorców tymi kosztami przewiduje także Dyrektywa Rady Europejskiej z dnia 22 grudnia 1986r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich dotyczących kredytu konsumenckiego (87/102/EWG) (Dz.U.UE L z dnia 12 lutego 1987 r.), w wykonaniu której uchwalono ustawę o kredycie konsumenckim. Zgodnie z art. 1a ust. 2 pkt v powołanej dyrektywy w skład całkowitego kosztu kredytu wchodzi koszty ubezpieczenia „nałożone na konsumenta przez kredytodawcę jako warunek udzielenia kredytu”.

Odnosnie zakwestionowanych zapisów § 3 ust. 5 i 6 Umowy kredytu pozwany wskazał, iż stanowią one, że zabezpieczeniem kredytu są: ubezpieczenie od ryzyka utraty wartości nieruchomości przez okres 5 lat od dnia uruchomienia kredytu, z tym, że Bank ma prawo przedłużyć to ubezpieczenie na własny koszt oraz ubezpieczenie spłaty kredytu na wypadek śmierci lub trwałej niezdolności do pracy w (...) na (...) S.A. przez okres pierwszego roku kredytowania.

Zauważył, że powód przed zawarciem umowy kredytu wypełnił wniosek kredytowy, w którym sam wybrał opcje ubezpieczeń a także sposób ich zapłaty (gotówka bądź doliczenie do salda). Postanowienia umów kredytu (...)SA

(...)Oddział w Ł. w zakresie ubezpieczeń są w dużej części uzgadniane indywidualnie. To powód zdecydował że zawrze umowę o ubezpieczenie na życie (na wypadek śmierci lub trwałej niezdolności do pracy w (...) S.A.). Ubezpieczenie na wypadek śmierci lub trwałej niezdolności do pracy w (...) S.A. jest ubezpieczeniem należącym do szeregu ubezpieczeń objętych programem (...), które to ubezpieczenia mają charakter dobrowolny (§ 4 ust. 1 i § 19 ust. 2). Program (...) jest jedynie propozycją dla osoby występującej o udzielenie kredytu hipotecznego, kredytobiorca może nie brać udziału w tym programie. Są to więc postanowienia uzgodnione indywidualnie. To powód również zdecydował o okresie ochrony ubezpieczeniowej — i tak w ubezpieczeniu na życie zgodnie z Warunkami Umowy (...) (załącznik do pozwu) okres ubezpieczenia może wynosić 12 lub 24 miesiące (Rozdział 2). To powód we wniosku o kredyt hipoteczny zdecydował, iż decyduje się na roczny okres ubezpieczenia z tego tytułu.

Ubezpieczenie od utraty wartości nieruchomości jest ubezpieczeniem obligatoryjnym. Zgodnie z Warunkami Ubezpieczenia od Utraty Nieruchomości (załącznik do pozwu) okres ubezpieczenia wynosi 60 miesięcy tj. 5 lat (§ 3 pkt. 1). Okres ten może być przedłużony. Jest to jedno z dwóch obligatoryjnych ubezpieczeń — obok ubezpieczenia nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych oraz ubezpieczenia od odmowy wpisu hipoteki.

Dodatkowo Bank umożliwia przystąpienie do grupowych umów ubezpieczeń i są to:

- ubezpieczenie na życie (zawarte w (...) S.A.). Z tytułu wypłaty świadczenia z ubezpieczenia na życie uprawnionym jest Bank, ubezpieczenie może stanowić dodatkowe zabezpieczenie kredytu hipotecznego;
- ubezpieczenie następstw nieszczęśliwych wypadków ((...) S.A.);
- ubezpieczenie od ryzyka utraty stałego źródła dochodu wskutek utraty pracy ((...) S.A.);
- ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej i ochrony prawnej ((...) S.A) Wszystkie te ubezpieczenia są dobrowolne.

Odnosnie zakwestionowanych zapisów § 19 ust. 3 oraz ust. 6 Umowy kredytu pozwany wskazał, iż dotyczą one Programu (...). Zgodnie z § 19 ust. 3 Ochrona ubezpieczeniowa kontynuowana jest w dalszych latach trwania umowy ubezpieczeniowej, jeżeli przed upływem okresu ubezpieczenia Kredytobiorca nie złoży pisemnego oświadczenia o rezygnacji z ochrony ubezpieczeniowej.

Ponownie podkreślił, że powód do programu (...) przystąpił dobrowolnie. Ponadto zaznaczył, iż kredytobiorca ma prawo do złożenia oświadczenia o rezygnacji z ochrony ubezpieczeniowej do upływu okresu ubezpieczenia — może to zrobić nawet w chwili zawarcia umowy rezygnując od razu z przedłużania ubezpieczeń. Skoro zaś konsument ma taką możliwość, to nie można uznać, że zapis umowny narusza prawo. Zgodnie z art. 385³ pkt. 18 kodeksu cywilnego za niedozwolone należy uznać postanowienie, które przewiduje, że umowa zawarta na czas oznaczony ulega przedłużeniu, o ile konsument, dla którego zastrzeżono rażąco krótki termin, nie złoży przeciwnego oświadczenia. W niniejszej sprawie termin w jakim kredytobiorca może złożyć oświadczenie o rezygnacji z przedłużenia umowy ubezpieczenia jest co najmniej wielomiesięczny. Stąd nie można uznać, że postanowienie to stanowi klauzulę abuzywną.

Z kolei zgodnie z § 19 ust. 6 Umowy kredytu kredytobiorca wyraża zgodę, aby wszelkie koszty i opłaty związane z Programem (...) w trakcie uczestnictwa w Programie, były doliczane do kwoty kredytu w trybie podwyższenia bieżącego salda kredytowego a w przypadku ubezpieczenia nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych do raty spłaty. Pozwany ponownie stwierdził, że nie jest prawdziwe twierdzenie powoda jakoby nie miał wyboru w jaki sposób chce regulować ubezpieczenia. Powód miał taki wybór przed zawarciem Umowy kredytu — jednakże we wniosku o kredyt hipoteczny zaznaczył, iż nie chce regulować składek gotówką lecz wnioskuje o jego doliczenie do kwoty kredytu. Stąd też postanowienie to zostało indywidualnie uzgodnione z powodem i brak jest podstaw do jego kwestionowania.

To powód indywidualnie zdecydował o tym, że opłaty za uczestnictwo w programie (...) będą doliczane do kwoty kredytu (§19 ust. 6 Umowy kredytu). Powód zdecydował o formie uiszczania składek za ubezpieczenia do których

dobrowolnie przystąpił. Za „uzgodnione” należy uważać te zapisy, na których treść konsument miał rzeczywisty wpływ i mógł na nie oddziaływać.

Stąd też, zdaniem pozwanego należy uznać, że kwestionowane postanowienia § 19 ust. 3 i 6 Umowy kredytu są uzgodnione indywidualnie, kredytobiorca miał bowiem rzeczywisty wpływ na brzmienie umowy w tym zakresie.

Odnosząc się do zapisu § 15 ust. 5 Umowy kredytu Bank pozwany wskazał, że zastrzega sobie prawo do zmiany Tabeli Prowizji i Opłat w okresie obowiązywania umowy kredytu, jeżeli wystąpi przynajmniej jedna z poniższych przyczyn:

- zmiana parametrów rynkowych, środowiska konkurencji, przepisów prawa, w szczególności przepisów podatkowych i rachunkowych, stosowanych w sektorze bankowym, zmiana poziomu inflacji bądź innych warunków makroekonomicznych,
- zmiana zakresu i/lub formy realizacji określonych czynności i usług,
- zmiana wysokości kosztów operacji i usług ponoszonych przez Bank oraz zmiany organizacyjne i technologiczne Banku,
- dostosowywanie się do najlepszych krajowych i międzynarodowych praktyk bankowych.

Wyjaśnił, iż Tabela Prowizji i Opłat reguluje wysokość opłat i prowizji za wykonane czynności pozostające w związku z zawartą umową kredytu. Art. 110 prawa bankowego przewiduje, iż Bank może pobierać przewidziane w umowie prowizje i opłaty z tytułu wykonywanych czynności bankowych oraz opłaty za wykonywanie innych czynności.

Zgodnie z § 15 ust. 5 Umowy kredytu Bank zastrzega sobie prawo do zmiany Tabeli Prowizji i Opłat, przy czym w przypadku niezaakceptowania niekorzystnych dla kredytobiorcy zmian w Tabeli Prowizji i Opłat ma on prawo w terminie 14 dni od dnia jego skutecznego powiadomienia o powyższych zmianach wypowiedzieć umowę kredytu z okresem wypowiedzenia 30 dni. Kredytobiorca ma więc prawo do odmowy przyjęcia nowych warunków. Zarzut naruszenia art. 3853 pkt 10 k.c. jest zatem chybiony.

Podkreślił również, że zmiany Tabeli mogą być dokonywane zarówno na korzyść kredytobiorcy jak i mogą być dla niego niekorzystne. Zdaniem pozwanego Umowa kredytu przewiduje możliwość dokonywania zmian (czy to korzystnych czy też niekorzystnych) w regulaminie wyłącznie z ważnych przyczyn, a przyczyny uznane za ważne zostały przez pozwanego precyzyjnie określone.

I tak zmiana parametrów rynkowych i środowiska konkurencji oznacza np. zmiany Tabeli związane z prowadzonymi akcjami promocyjnymi. Tak np. przywrócenie opłaty za przewalutowanie kredytu z waluty obcej na PLN było spowodowane zmianą parametrów rynkowych - Bank zakończył okres promocji przewalutowań, która to akcja miała miejsce jesienią 2008.

Zmiana poziomu inflacji i innych warunków makroekonomicznych oznacza zmianę parametrów które są wymierne. Dane makroekonomiczne są podawane kwartalnie. Wskaźniki makroekonomiczne to obok inflacji PKB, produkcja przemysłowa, rachunek obrotów bieżących, sprzedaż detaliczna, stopa bezrobocia, stopa interwencyjna NBP, stopa lombardowa NBP, stopa redyskontowa NBP, przeciętne wynagrodzenie. Dane makroekonomiczne są publikowane przez Główny Urząd Statystyczny. Wskaźniki makroekonomiczne mogą mieć znaczący wpływ na koszty działalności Banku a co za tym idzie powodować konieczność zmiany opłat. Wskaźnikiem makroekonomicznym jest m.in. wysokość wynagrodzeń — konieczność zwiększenia wynagrodzeń może być ważną przyczyną powodującą konieczność zmiany wysokości opłat i prowizji. To samo dotyczy np. cen usług telekomunikacji - również są to warunki makroekonomiczne.

Pozwany wskazał, iż uzasadnione jest także uzależnianie wysokości opłat od zmiany zakresu i/lub formy realizacji określonych czynności i usług. Zmiana taka może bowiem wpłynąć na koszty wykonywanych czynności, bądź też

powodować konieczność dodania do tabeli nowych usług i ich kosztów, stąd uzasadnione jest zabezpieczenie Banku przez zastrzeżenie możliwości podwyższenia opłat pobieranych z tego tytułu.

Zmiana wysokości opłat z uwagi na wysokość kosztów operacji i usług ponoszonych przez Bank oraz zmiany organizacyjne i technologiczne Banku wpływają na koszty ponoszone przez Bank w związku z czynnościami dokonywanymi przy obsłudze kredytu i tak np. wzrost cen usług pocztowych, wzrost wysokości opłat sądowych itp. musi powodować zmiany Tabeli.

Z kolei dostosowywanie się do najlepszych krajowych i międzynarodowych praktyk bankowych oznacza wprowadzenie zmian narzuconych przez obowiązujące prawo. Chodzi tu np. o Rekomendacje wydawane przez KNF, ewentualne regulacje międzynarodowe które dotyczą Banków. Mogą one powodować powstanie po stronie Banku dodatkowych kosztów.

Podkreślił też, że od września 2007 roku (daty zawarcia umowy przez powoda) wprowadzono do Tabeli następujące zmiany: 1. Uchwała 510/2008 z dnia 2 października 2008 r. Zmiany polegały na: - Rezygnacji z podziału opłat i prowizji w zależności od waluty kredytu;

- Zastąpieniu opłaty za inspekcję przedmiotu zabezpieczenia kredytu, opłatą za wycenę przedmiotu zabezpieczenia kredytu dokonywaną w celu określenia wartości nieruchomości przez rzeczoznawcę majątkowego;

- Wprowadzeniu opłaty za rozpatrzenie wniosku Klienta w sprawie zmiany przedmiotu zabezpieczenia, lub zmiany osób będących Kredytobiorcami, w wysokości 1000 PLN;

- Doprecyzowaniu, że opłata za wcześniejszą spłatę kredytu naliczana jest od sumy nadpłat kapitału wyrażonej w walucie kredytu;

- Dookreśleniu wysokości opłaty za prolongatę spłaty kredytu;

- Rozróżnieniu opłaty za wystawienie zaświadczenia oraz za wystawienie opinii;

-Zastąpieniu opłaty za sporządzenie duplikatu zezwolenia na wykreślenie hipoteki opłatą za sporządzenie zezwolenia na wykreślenie hipoteki;

- Rezygnacji z opłaty za wystąpienie przez Bank z wnioskiem o wpis hipoteki na koszt Kredytobiorcy;

- Doprecyzowaniu, że opłata za uzyskanie przez Bank odpisu KW nie uwzględnia kosztów sądowych i skarbowych;

- Doprecyzowaniu, że opłata za pisma upominawcze pobierana jest we wskazanej wysokości bez względu na liczbę wysłanych egzemplarzy;

- Rezygnacji z umieszczania w Tabeli opłat za uczestnictwo w większości programach ubezpieczeniowych;

- Doprecyzowaniu, że prowizje i opłaty są naliczane i pobierane w dniu wykonania operacji lub w terminach ustalonych w umowie kredytowej, z zastrzeżeniem możliwości pobrania przez Bank w terminie późniejszym należnych, ale nie pobranych kosztów;

2. Zarządzenie nr (...) z dnia 17 października 2008 r. Zmiany polegały na:

- rezygnacji z opłaty za wcześniejszą spłatę kredytu;

- rezygnacji z opłaty za przewalutowanie kredytu z waluty obcej na PLN;

- wprowadzeniu opłaty za przewalutowanie kredytu z PLN na walutę obcą.

3. Uchwała nr (...)z dnia 18 grudnia 2008 r. Zmiany polegały na: Zmieniona została wysokość opłat za pisma upominawcze.

- opłata za monit 50 PLN;

- Opłata za zawiadomienie o wysokości zadłużenia 60 PLN

- opłata za wezwanie do zapłaty 70 PLN

- Opłata za zawiadomienie o zamiarze wypowiedzenia umowy z uwagi na zadłużenie 80 PLN

- Opłata za ostateczne wezwanie do zapłaty 50 PLN

4. uchwała (...)z dnia 23 grudnia 2008 r. Zmiany polegały na:

- zwiększona została wysokość prowizji za udzielenie kredytu oraz jego podwyższenie do 0,5% - 10%

5. Uchwała nr(...)z dnia 12 lutego 2009 r. Zmiany polegały na:

- wprowadzeniu opłaty za wydanie odpisu z KRS tytułem ustanowienia hipoteki w kwocie 30 zł,

- przywróceniu opłaty z tytułu przewalutowania kredytu z waluty obcej na PLN w wysokości 1,50% kwoty kredytu pozostałej do spłaty po zmianie waluty.

- podwyższenie wysokości opłaty za wezwanie do dostarczenia dokumentów wymaganych zgodnie z umową z kwoty 30 do kwoty 50 zł.

Pozwany stwierdził, iż Kredytobiorcy byli informowani o zmianach w Tabeli prowizji i opłat. Wszystkie te zmiany uzasadnione były bądź to zmianą kosztów operacji i usług ponoszonych przez Bank bądź też z uwagi na zmiany organizacyjne i technologiczne Banku.

W piśmie procesowym z dn. 7.08.2009 r. powód podtrzymał dotychczasowe stanowisko w sprawie i wniósł o uznanie za niedozwolone kolejnego postanowienia wzorca umowy zamieszczonego w § 4 ust. 1 lit a) Umowy kredytu hipotecznego o treści „Kredytobiorca wyraża zgodę na uczestnictwo w programie „(...)” w ramach ubezpieczeń:

a) ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej w życiu codziennym – wysokość składki za pierwszy rok ubezpieczenia wynosi (...) złotych polskich”.

Powód wskazał, iż przedmiotowe ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej w życiu codziennym nie ma żadnego związku z zawarciem umowy kredytu i w pełni nie było uzgodnione indywidualnie z powodem Wskazał, iż przedmiotowe postanowienie jest sprzeczne z art. 385 1 pkt 7 kc ponieważ stanowi uzależnienie zawarcia umowy od umowy ubezpieczenia, która nie ma jakiegokolwiek bezpośredniego związku z umową kredytu. Ponadto powód po raz kolejny podkreślił, iż nie miał możliwości wynegocjowania jakichkolwiek zapisów Umowy.

W piśmie procesowym z dn. 29 września 2010 r. pozwany wskazał, iż przejęcie w trybie art. 492 § 1 pkt 1 k.s.h. spółki (...)SA przez spółkę (...)SA uczyniło z banku przejmującego sukcesora generalnego po banku wykreślonym z rejestru. Powyższe pozbawiło na stałe pozwanego podmiotu zdolności sądowej i w związku z powyższym winno skutkować umorzeniem niniejszego postępowania

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił, co następuje:

Bezspornym jest, iż pozwany w prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej wykorzystywał przytoczone w pozwie postanowienia umowne. Pozwany temu nie zaprzeczył. Nie zarzucił też niezgodności cytowanych postanowień

z treścią stosowanego wzorca umownego. W związku z tym, okoliczności te należało uznać za przyznane w świetle art. 230 kpc.

W tym stanie faktycznym Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył, co następuje:

W postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone przedmiotem oceny Sądu jest, czy zawarte we wzorcach, kwestionowane postanowienia kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz czy skutkiem tego dochodzi do rażącego naruszenia interesów konsumentów. Nie dotyczy to jednak postanowień regulujących główne świadczenia stron, jak cena lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Decydujące znaczenie dla abuzywności tych postanowień ma fakt, czy zostały uzgodnione w sposób indywidualny. W przedmiotowej sprawie, jak wskazano powyżej, nie mamy do czynienia z uzgodnieniem indywidualnym.

Przesłankami abuzywności postanowień wzorca umownego jest ich sprzeczność z dobrymi obyczajami, rażące naruszenie interesów konsumenta. Istotą dobrych obyczajów jest szeroko rozumiany szacunek do drugiego człowieka. Sprzeczne z dobrymi obyczajami są m. in. działania wykorzystujące niewiedzę, brak doświadczenia konsumenta, naruszające zasadę równorzędności stron umowy, działania zmierzające do dezinformacji, wywoływanie błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności (tak M. Śmigie – Wzorce s. 360). Chodzi więc o działania nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające in minus od przyjętych standardów postępowania.

Klauzula generalna wyrażona w art. 385 1 § 1 k c uzupełniona została listą niedozwolonych postanowień umownych zamieszczoną w art. 385 3 k c. Obejmuje ona najczęściej spotykane w praktyce klauzule uznane za sprzeczne z dobrymi obyczajami zarazem rażąco naruszające interesy konsumenta. Ich wspólną cechą jest nierównomierne rozłożenie praw, obowiązków czy ryzyka między stronami prowadzące do zachwiania równowagi kontraktowej. Są to takie klauzule, które jedną ze stron (konsumenta) z góry w oderwaniu od konkretnych okoliczności stawiają w gorszym położeniu. Wylczenie to ma charakter niepełny, przykładowy i pomocniczy. Funkcja jego polega na tym, że zastosowanie we wzorcu umowy postanowień odpowiadających wskazanym w katalogu znacząco ułatwić ma wykazanie, że spełniają one przesłanki niedozwolonych postanowień umownych objętych klauzulą generalną art. 385 1 § 1 k c. W razie wątpliwości ciężar dowodu, że dane postanowienia nie spełniają przesłanek klauzuli generalnej spoczywa na przedsiębiorcy. – art. 385 1 § 4 k c. Aby uchylić domniemanie, że klauzula umowna zgodna z którąś z przykładowych klauzul wymienionych w art. 385 3 k c. jest niedozwolonym postanowieniem umownym należy wykazać, że została ona uzgodniona indywidualnie lub, że nie kształtuje praw i obowiązków konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszając ich interesy mimo swego „niedozwolonego” brzmienia tzn nie spełnia przesłanek z art. 385 1 § 1 k c. Dopiero po wykazaniu tej drugiej okoliczności może dojść do uchylenia domniemanie abuzywności.

Mając na uwadze przedstawione powyżej zasady oceny kwestionowanych klauzul umownych Sąd stwierdził, że § 3 ust 2 kwestionowanego przez powoda wzorca umowy wyczerpuje treść definicji ogólnej niedozwolonego postanowienia umownego określonej w art. 385 1 § 1 k c i art. 385 3 pkt 7 k c. Postanowienie to ma na celu obciążenie konsumenta kosztami zabezpieczenia przedsiębiorcy na wypadek odmowy ustanowienia hipoteki. Zapis ten zmierza do ochrony interesów przedsiębiorcy i przerzucenia na konsumentów ryzyka gospodarczego związanego z prowadzoną przez pozwanego działalnością gospodarczą. Szczególnie krzywdząca jest w ocenie Sądu ta część przedmiotowego zapisu, która stanowi, iż ubezpieczenie to zawarte początkowo na 3 miesiące podlega automatycznemu przedłużeniu o kolejne 9 miesięcy w sytuacji gdy kredytobiorca nie przedłoży w terminie 3 miesięcy od wypłaty kredytu/I transzy odpisu z KW nieruchomości z wpisem hipoteki na rzecz Banku oraz, że w przypadku przedłużenia przedmiotowego ubezpieczenia doliczenia składki w wysokości 0, 9% w trybie podwyższenia bieżącego salda kredytu. W pierwszej kolejności należy zauważyć, iż koszty przedmiotowego ubezpieczenia winny być ponoszone przez stronę pozwaną jako stronę, której interes ekonomiczny mają one zabezpieczać. Dodatkowo wypełnienie obowiązku nałożonego na konsumenta w postaci dostarczenia odpisu z księgi wieczystej w przeciągu trzech miesięcy jest bardzo trudne do wykonania w tak krótkim terminie, co powoduje automatyczne przedłużenie okresu ubezpieczenia o kolejne 9 miesięcy, oraz, że

umowa ubezpieczenia nie zostaje rozwiązana automatycznie w momencie zaistnienia okoliczności na wypadek braku których została ustanowiona tj w momencie dostarczenia przez kredytobiorcę odpisu z KW nieruchomości (z uwagi na jej pakietowość). W niniejszej umowie brak jest również zapisu regulującego kwestię zwrotu składki za okres niewykorzystanej ochrony ubezpieczeniowej w przypadku dostarczenia przez kredytobiorcę odpisu z KW co stoi w sprzeczności z przepisem art. 813 § 1 kc. Ponadto, doliczanie przez bank kosztów ubezpieczenia do salda kredytu nie może zostać ocenione inaczej jak tylko jako działanie w celu uzyskania korzyści majątkowej w postaci odsetek od sumy salda kredytu powiększonych dodatkowo o odsetki z kwot ubezpieczenia.

Sąd nie uwzględnił w tym przedmiocie argumentacji pozwanego, który wskazywał, iż możliwość nałożenia na konsumenta obowiązku ubezpieczenia wynika z ustawy o kredycie konsumenckim (Dz. U. z 2001 r., Nr 100, poz. 1081 z późn. zm) oraz art. 1a ust. 2 pkt v Dyrektywy Rady Europejskiej z dnia 22 grudnia 1986 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich dotyczących kredytu konsumenckiego (87/102/EWG) (Dz. U. UE L z dnia 12 lutego 1987 r.), który stanowi, iż w skład całkowitego kosztu kredytu wchodzi koszty ubezpieczenia „nałożone na konsumenta przez kredytodawcę jako warunek udzielenia kredytu”. Zgodnie z art. 3 ust. 1 powołanej ustawy kredyt konsumencki dotyczy wyłącznie umów, których wartość nie przekracza 80 000 zł albo równowartości tej kwoty w innej walucie niż polska (...) nie dotyczy zatem znakomitej większości kredytów hipotecznych zawieranych przez konsumentów z pozwanym.

Sąd nie uwzględnił również argumentacji pozwanego, który wskazywał, że tzw. „ubezpieczenie od odmowy wpisu hipoteki” ustanowione jest w interesie konsumentów, gdyż nie dotyczy tylko odmowy wpisu hipoteki ale ich przedmiotem są koszty ochrony prawnych interesów ubezpieczonego w związku z zaistnieniem zdarzenia ubezpieczeniowego takim jak np. ujawnienie się wad fizycznych bądź naruszenie posiadania. § 3 ust. 2 Umowy kredytu hipotecznego wyraźnie stwierdza, iż ubezpieczenie to podlega przedłużeniu tylko wówczas, gdy kredytobiorca nie przedłoży w terminie 3 m –cy odpisu KW nieruchomości.

Odnosnie postanowienia § 19 ust. 3 Umowy kredytu hipotecznego należy stwierdzić, że jest on sprzeczny z obowiązującymi przepisami prawa, albowiem ustanawia instytucję automatycznego przedłużania okresu trwania umowy ubezpieczenia w przypadku, gdy przed upływem okresu ubezpieczenia kredytobiorca nie złoży pisemnego oświadczenia o rezygnacji z „ochrony ubezpieczeniowej”. Powyższe uregulowanie nie znajduje oparcia w przepisach dotyczących ubezpieczeń i stoi w sprzeczności z regulacjami kodeksu cywilnego. Kodeks cywilny przewiduje bowiem zasadę „milczącego akceptu” jedynie w stosunkach między przedsiębiorcami i to też, co należy podkreślić jedynie między przedsiębiorcami pozostającymi ze sobą w stałych stosunkach gospodarczych. Zastosowanie przedmiotowej konstrukcji w umowach z konsumentami stanowi więc rażące naruszenie ich interesów.

W ocenie sądu abuzywnie jest również postanowienie zawarte w § 19 ust. 6 Umowy kredytu hipotecznego, gdyż stanowi ono, iż kredytobiorca wyraża zgodę aby wszystkie koszty i opłaty związane z programem (...)w trakcie uczestnictwa w Programie były doliczane do kwoty kredytu w trybie podwyższenia bieżącego salda kredytowego (...). Powyższe prowadzi bowiem do zwiększenia obciążenia powoda dodatkowymi kosztami (odsetkami) związanymi ze wzrostem kwoty zadłużenia. Sąd nie uwzględnił w tym zakresie argumentacji pozwanego dotyczącej indywidualnego uzgodnienia z klientem tej formy rozliczenia zamiast rozliczenia gotówkowego z uwagi na fakt, iż pozwany nie przedstawił dowodów mogących świadczyć o tym, że postanowienie to było negocjowane z konsumentem w sposób indywidualny. Należy zaznaczyć, iż samo sformułowanie wzorca umowy mające stwarzać wrażenie, że konsument dokonywał samodzielnych wyborów i decyzji nie może stanowić dowodu prowadzenia z nim negocjacji w tym temacie. Wobec tego w niniejszej sprawie zachodzi domniemanie zgodnie, z którym nieuzgodnionymi indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przyjętej z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta § 3 art. 385⁽¹⁾ kc. Natomiast udowodnienie tych okoliczności spoczywa na tym, kto się na powołuje § 4 art. 385⁽¹⁾ kc. Pozwany w niniejszym postępowaniu nie udowodnił powyższych okoliczności i dlatego Sąd uznał, iż biorąc pod uwagę, że zakwestionowane postanowienia pochodzą z wzorców umów nie były uzgadniane indywidualnie z konsumentami. Ponadto, w postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone sądowa kontrola wzorca umowy,

za jaki wbrew stanowisku pozwanego należy uznać stosowaną przez niego w negocjacjach z konsumentami umowę jest kontrolą abstrakcyjną. Oznacza to, że dokonuje się jej niezależnie od tego czy wzorzec był lub nie, zastosowany w jakiejś konkretnej umowie. Przedmiotem postępowania nie są więc postanowienia konkretnej umowy, które były negocjowane ze wskazanym konsumentem, lecz postanowienia wzorca, który kontrahent (pozwany) przedstawia konsumentom i o ile nie zostaną one zmienione w drodze uzgodnień stron, stają się obowiązujące w stosunkach między nimi kształtując w ten sposób ich wzajemne prawa i obowiązki. Nietrafny jest więc zarzut pozwanego, że zakwestionowane postanowienia nie mogą być przedmiotem kognicji Sądu ponieważ były uzgadniane z konsumentem. Sam fakt, iż postanowienia wzorca mogą być przedmiotem uzgodnień nie przesądza, że umowa nie ma charakteru wzorca. Jest to bowiem standardowy tekst przedstawiany przez prowadzącego profesjonalną działalność kontrahenta kupującemu do oceny i akceptacji, który po podpisaniu reguluje stosunki stron. Postanowienie to kształtuje prawa konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i w rażąco sposób narusza jego interesy, stanowi zatem niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385 1 § 1 kc. Pozwany wykorzystując swoją przewagę kontraktową, uzależnia prawo konsumenta od wyrażenia zgody na niekorzystne dla siebie warunki umowy.

Przechodząc do oceny postanowienia zawartego w § 15 ust. 5 Umowy kredytu hipotecznego należy stwierdzić, iż spełnia ono przesłanki z art. 385³ pkt. 9 k.c. a mianowicie przyznaje kontrahentowi konsumenta uprawnienia do dokonywania wiążącej interpretacji umowy i w konsekwencji pkt 10 kc - uprawnia kontrahenta konsumenta do jednostronnej zmiany umowy, bez ważnej przyczyny wskazanej w tej umowie. Co prawda bank jako przyczynę zmiany Tabeli Prowizji i Opłat wskazuje m. in. na zmianę wysokości kosztów operacji i usług ponoszonych przez Bank oraz zmiany organizacyjne i technologiczne Banku, czy zmianę parametrów rynkowych (...) to jednak są to pojęcia ogólne i niedookreślone co skutkuje objęciem nimi zbyt szerokiego spektrum zdarzeń mogących mieć wpływ na zmianę wysokości opłat oraz stwarza dowolność w interpretacji i rozszerzaniu zakresu tych pojęć. Konsument nie jest bowiem w stanie stwierdzić, czy wprowadzone zamiany są zgodne z umową i zostaje pozbawiony jakiegokolwiek kontroli sposobu realizacji warunków wiążącej go umowy.

Postanowienie tej treści stwarza bankowi możliwość zmiany wysokości oprocentowania w każdym czasie i zupełnie dowolnego kształtowania jego wysokości. Powyższe może prowadzić do wprowadzania zmian korzystnych wyłącznie dla pozwanego. W przypadku zmiany parametrów finansowych, o których mowa w postanowieniu bank nie ma ponadto obowiązku dokonywania korzystnych dla konsumenta zmian w wysokości oprocentowania.

Powyższe działanie banku należy uznać za sprzeczne z dobrymi obyczajami, rażąco naruszające interes konsumenta i równowagę kontraktową stron.

W związku z powyższym stwierdzić należy, że przedstawione powyżej klauzule spełniają przesłanki klauzul abuzywnych.

Sąd oddalił natomiast powództwo w pozostałym zakresie uznając, że postanowienia o treści: „Zabezpieczeniem spłaty kredytu są: Ubezpieczenie od ryzyka utraty wartości nieruchomości przez okres 5 lat od dnia uruchomienia kredytu, z tym, że Bank ma prawo przedłużyć do ubezpieczenie na własny koszt” (§ 3 ust. 5 Umowy kredytu hipotecznego)

I postanowienie o treści: „Zabezpieczeniem spłaty kredytu są: Ubezpieczenie spłaty kredytu na wypadek śmierci lub trwałej niezdolności do pracy w (...) na (...) S.A. przez okres pierwszego roku kredytowania” (§ 3 ust. 6 Umowy kredytu hipotecznego).

są jedynie postanowieniami o charakterze informacyjnym, a z ich treści nie wynika by zawarcie tych umów przez konsumenta warunkowało uzyskanie przez niego kredytu bankowego. Nie sposób zatem zgodzić się z powodem, który twierdzi, iż postanowienie to spełnia przesłanki z art. 385³ pkt 7 kc.

Sąd umorzył natomiast postępowanie w zakresie określonym w piśmie z 7 sierpnia 2009r. wobec cofnięcia powództwa w tym zakresie na rozprawie w dniu 11 października 2010 r.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd Okręgowy uznając, iż kwestionowane postanowienia wzorca umownego stosowanego przez pozwanego spełniają przesłanki klauzuli niedozwolonej (art. 385¹ § 1 kc) zakazał ich wykorzystywania w obrocie (art. 479⁴² § 1 kc).

O obciążeniu pozwanego stałą opłatą sądową od pozwu orzeczono na podstawie art. 26 ust 1 pkt 6 w zw. z art. 113 ust. 1 oraz art. 96 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. nr 167, poz. 1398).

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie art. 98 i 99 w zw. z art. 100 kpc stosownie do wyniku sporu.

O publikacji prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt pozwanego zarządzone na zasadzie art. 479⁴⁴ kpc.

SSO Bogdan Gierzyński